

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum audacia sit peccatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

praesentibus angustijs liberare. Vnde contingere potest, quod aliquis minus, quam debeat, timeat mortem, & alia temporalia mala, propter hoc, quod minus debito amet ea: sed quod nihil horum timeat, non potest ex totali defectu amoris contingere, sed ex eo, quod aestimat mala opposita bonis quae amat, sibi subuenire non posse. Quod quandoque contingit ex superbia animi de se praesumentis, & alios contemnentis, secundum quod dicitur Iob. 41. Factus est, ut nullum timeret, omne sublime videt. Quandoque autem contingit ex defectu rationis, sicut * Philosoph. dicit in 3. Ethicor. quod stulti propter stultitiam nihil timet. Vnde patet quod esse impavidum, est vitiosum siue causetur ex defectu amoris, siue causetur ex elatione animi, siue causetur ex stoliditate, quae tamen excusat a peccato si sit inuincibilis.

lib. 3. cap. 7.
tom. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod iustus commendatur a timore non retrahente eum a bono, non quod sit abique omni timore. Dicitur enim Eccl. 1. Qui sine timore est, non poterit iustificari.

AD SECVNDVM dicendum, quod mortali potest inferri, non est ea ratione timendum, ut a iustitia recedatur. Est tamen timendum, in quantum per hoc homo potest impediri ab operibus virtuosius uel quantum ad se, uel quantum ad profectum, quae in alijs facit. Vnde dicitur Proverb. 14. Sapiens timet, & declinat a malo.

AD TERTIVM dicendum, quod bona temporalia debent contemni, in quantum nos impediunt ab amore, & timore Dei: & secundum hoc etiam non debent timeri. unde dicitur Eccl. 34. Qui timet Deum, nihil trepidabit. Non autem debent contemni bona temporalia, in quantum instrumentaliter nos iuuant ad ea quae sunt diuini timoris, & amoris.

ARTICVLVS II.

Vtrum esse impavidum opponatur fortitudini.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod esse impavidum non opponatur fortitudini. De habitibus enim iudicamus per actus: sed nullus actus fortitudinis impeditur per hoc, quod aliquis est impavidus: remoto enim timore aliquis & fortiter sustinet, & audacter aggreditur, ergo esse impavidum, non opponitur fortitudini.

2. di. 26. q. 2.
art. 2. ad 4.
Et dist. 34. q. 1.
art. 2. cor.
fin. Et di. 44.
q. 2. artic. 1.
ad 4.

¶ 2. Præ. Esse impavidum est vitiosum uel propter defectum debiti amoris, uel propter superbiam, uel propter stultitiam: sed defectus debiti amoris opponitur charitati, superbia autem humilitati, stultitia autem prudentiae, siue sapientiae, ergo vitium impaviditatis non opponitur fortitudini.

¶ 3. Præ. Virtuti opponuntur vitia sicut extrema medio: sed unum medium ex una parte non habet nisi unum extremum. Cum ergo fortitudini ex una parte opponatur timor, ex alia uero parte opponatur ei audacia, uidetur quod impaviditas ei non opponatur.

SED CONTRA est, quod * Philosoph. in 3. Ethic. ponit impaviditatem fortitudini oppositam.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra * dictum est, fortitudo est moralis ponit modum rationis in materia circa quam est. Vnde ad fortitudinem pertinet timor moderatus secundum rationem, ut scilicet homo timeat quod oportet, & quando oportet,

lib. 3. cap. 7.
tom. 5.

q. 153. art. 3.

tet, & similiter de alijs. Hic autem corrupti potest, sicut per excessum timoris, in quantum timor debet, uel secundum quod non oportet, uel secundum quod non timet, quod scilicet aliquis non timet, quod non facit impavidus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod impaviditas est timorem succedentem, qualitercumque, sed secundum quod non facit impavidus.

AD SECVNDVM dicendum, quod impaviditas corrumpit modum fortitudinis, & opponitur fortitudini: sed secundum quod nihil prohibet, quin opponatur fortitudini.

AD TERTIVM dicendum, quod impaviditas opponitur fortitudini, secundum quod impaviditas autem secundum quod fortitudo autem in utraque parte ponit. Vnde non est inconueniens, quod diuersa habeat diuersa extrema.

QVAESTIO CXXVII.

De audacia, in duos articulos diuisa.

DE INDE considerandum est de audacia. ET CIRCA hoc quaeruntur duo.

¶ Primo, Vtrum audacia sit peccatum.

¶ Secundo, Vtrum opponatur fortitudini.

ARTICVLVS PRIMVS

Vtrum audacia sit peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod audacia non sit peccatum. Dicitur enim Iob 39. De equo per quod designatur bonus praedicator, sicut Gregorius in Moralibus quod audacia dicitur in occursum pergit armatis: sed nullum uitium ceditur commendatione alicuius, ergo esse audacem non est peccatum.

¶ 2. Præ. Sicut * Philosoph. dicit in 6. Ethic. oportet consiliari quidem tarde, operari autem uoluntate consiliata: sed ad hanc uoluntatem operandi iuuat audacia, ergo audacia non est peccatum, sed magis aliquid laudabile.

¶ 3. Præ. Audacia est quod dicitur passio, quae causatur a spe, ut supra * habitus est, est de passionibus egrediens: sed spes non ponitur peccatum, sed magis uirtus, ergo nec audacia debet poni peccatum.

SED CONTRA est, quod dicitur Eccl. 8. Cum audaci non caueant, ne forte grauet mala laudate: nullius autem societatis est deicienda, nisi propter peccatum, ergo audacia est peccatum.

RESPON. Dicendum, quod audacia, sicut supra * dictum est,

rum solum cōcomitantia suus, nec propria ars, nec propria idea, nec proprium generans, & consequenter nec propriū uirtutem assignatur, ut patet de subiecto & propria passione. Po- test autem dubitatio ista dupliciter solui. Primo, tenendo partem affirmatiuā, l. q. defectus audaciæ solum contingit ex nimio timore, ut author in hac littera sentire uideatur, dum dicit, q. motus audaciæ consistens inuadendo contrariū, quia sequitur inclinationem naturalem, quā uis quodlibet potens inuadit suum contrariū, nisi per timorē impediatur, officii naturalis inclinationis exequitur, & propterea in- ferre non inueniri uirtutem oppositam audaciæ per defectum. Sed quoniam defectus audaciæ non solum ex nimio timore, sed ex parua, uel uia spe superandi contrariū, mala quandoque fit: hāc sicut spes est causa audaciæ, ita defectus spei est causa defectus audaciæ: ideo aliter dubitatio hæc soluitur tenedo partem negatiuam, & dicendo, sicut datur quadruplex peccatum contra actum fortitudinis, ita & quadruplex uirtutum contra uirtutem fortitudinis, quoru tria sunt nominata ab Aristotele, & in littera. Quar- tum autem, de quo est questio, ab aliquibus nominatur uecordia, & merito, p. quanto uel in compositione sumitur p. sine, quia qui non aude, quasi sine corde est, & uecords dici potest. Nec oportet aliam rationem huius uirtutis reddere, q. q. actus eius, scilicet non aude, quando, aut quantum oportet, est actus secundum se ex propria specie contrarius fortitudi- ni directe, & non solum ex concomitantia alterius uirtutis exurgens, ut probatū est. Et confirmatur, quia si homo non timeret, & tamē diffideret de uictoria, deficeret in audendo, & hoc peccatum inouerret. Videmus quoque in alijs, homines quosdam,

est quadam passio. Passio autē quandoque quidem est moderata secundum rationem, quandoque autem caret moderati- one uel per excessum, uel per defectum: & sicut hoc est passio uiti- osa. Sumuntur autē quandoque nomina passionū a superabundanti, sicut ira dicitur non quæ- ratur, sed superabundans, prout scilicet est uitiōsa: & hoc est modo audacia per superabundantiā dicta, ponitur esse peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. audacia ibi sumitur, sicut quod est moderata ratione: sic enim pertinet ad uirtutem fortitudinis. AD SECUNDVM dicendum, q. operatio festina commendabilis est post consilium, quod est actus rationis: sed si quis ante consilium uellet festine agere, non esset hoc laudabile, sed uiti- osum. Est enim quædam precipitatio actionis, quod est uiti- ositas oppositū, ut supra* dicitur: & ideo audacia operatur ad uelocitatem operandi, in tantum laudabilis est, in- quantum a ratione ordinatur.

AD TERTIUM dicendum, q. quædam uitia innominata sunt, & similiter quædam uirtutes, ut patet per* Philos. in 4. Ethic. & ideo oportuit quibusdā passio- nibus uti nomine uirtutum, & uirtutum. Præcipue autem illis passionibus utitur ad uita de- signanda, quorum obiectum est malū, sicut patet de odio, timore, ira, & audacia. Spes autem & amor habent bonum pro obiecto: & ideo magis eis utimur ad designanda nomina uirtutum.

ARTICVLVS II.

Utrum audacia opponatur for- titudini.

AD SECUNDVM sic procedit. **A**Udacia non opponatur fortitudini. Superfluitas. n. audaciæ uidetur ex animi præsumptione procedere: sed præsumptio pertinet ad superbiam, quæ opponitur humilitati, ergo audacia magis opponitur humi- litati, quam fortitudini.

¶ 2. Præter. Audacia non uel esse uirtutis, nisi inquantū ex ea prouenit uel nocumētū aliqd ipsi audaci, q. se periculis inordi- nate ingerit, uel et alijs, quos p. audaciā aggreditur, uel in peri- cula præcipit: sed hoc uel ad iniustitiā p. tinere, ergo audacia sicut quod est peccatum, non op- ponitur fortitudini, sed iniustitiæ.

¶ 3. Præter. Fortitudo est circati- mores & audacias, ut* dictum est: sed quia timiditas opponit fortitudini secundū excessum timoris, habet aliud uirtutum oppo- situm timiditati secundū defe- ctū timoris. Si ergo audacia op- ponat fortitudini p. excessum audaciæ, pari rōne opponetur ei aliquod uirtutum p. audaciæ defectum. sed hoc non inueni- tur. ergo nec audacia debet poni uirtutum oppositū fortitudini.

SED CONTRA est, q. * Philos. in 3. & 4. Ethic. ponit audaciam fortitudini oppositam.

RESPON. Dicendum, q. sicut supra* dictum est, ad uirtutem moralem pertinet modum ratio- nis seruare in materia circa quam est: & ideo omne uirtutum, quod importat immoderantiā circa materiam alicuius uirtutis moralis, opponitur illi uirtuti morali, sicut immoderatiū moderato. Audacia autē secundum quod sonat in uirtutum, importat excessum passionis, qui audacia dicitur: unde d manifestum est, quod opponitur uirtuti fortitudinis, quæ est circa timores & audacias, ut supra* dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. oppositio uirtutis ad uirtutē nō attenditur principaliter secundū causam uirtutis, sed secundū ipsam uirtutis speciem: & ideo non oportet quod audacia opponatur ei- dem uirtuti, cui opponitur præsumptio, quæ est causa ipsius.

AD SECUNDVM dicendum, q. sicut directæ oppositio uirtutis nō attenditur circa eius causam, ita etiam non attenditur secundum eius effectum. Nocumētum autem quod prouenit ex audacia, est effectus ipsius: unde nec etiā sicut hoc attendit audaciæ oppositio.

AD TERTIUM dicendum, q. motus audaciæ consistit in inua- dendo id quod est homini con- trarium, ad quod natura inclinatur, nisi inquantum talis inclinatio impeditur per timorem patiedi no- cumentū ab eo: & ideo uirtutum quod excedit in au- dacia, non habet contrarium defectū, nisi timidi- tatem tantū: sed audacia non semper concomitatur tantū defectum timiditatis, quia sicut* Philo. dicit in 3. Ethic. audaces sunt prauolantes, & uolentes ante pericula, sed in ipsis discedunt, scilicet præ timore.

qui non timore prin- cipaliter acti, sed qua- dam animi paruitate, non audent attentare aliquid: quæ omnia ostendunt defectum audaciæ aliunde q. ex timore principaliter quandoque causari. Author autem ratio- nem reddit in littera, quare non inuenitur hoc uirtutum possum ab authoribus, quia ut in pluribus pecca- tum tale comititur ex cōsequenti ad pec- catum timoris. Pos- set quoque dici, quod author reddit ratio- nem, quare non inue- niatur tale uirtutum, referendo ad merita propria obiecti prop- prii ipsius audaciæ & timoris, & referendo hominem ad illud obiectum: namque utriusque obiectum proprium est malum arduum. Ex proprijs autem meritis malū nō fugat, aut minuit inuasionē contra se, nisi ingerendo timo- rem. Nec homo inua- dens desistit ab inua- dendo malum con- trarium, sola mali cō- trarij ratione habita, nisi quia malum in- gerit homini timo- rem: cum quo tamen stat, q. referendo ho- minem ad obiectum audaciæ compositū ex malo & bono, si- cut audacia ex hac parte causat ex spe, ita defectus audaciæ a defectu spei. Siue ergo intelligas litterā hanc, quare non in- uenitur tale uirtutum possum, siue quare non inuenitur referendo solum ad proprium obiectū, ex reueren- tia aliorum, quā au- thor innata habuit, dictum puto.

¶ Super Quæstionis centesimauigesima- octauæ Articulum primum.

IN quæstio. 128. ar. unico dubia multa ex Martino occurrunt. Primum est circa illud, Fortitudo, ut est specialis

¶ 3. virtus.

QVAESTIO CXXVIII.

De partibus fortitudinis.

DEINDE considerandum est de partibus fortitudinis.

¶ Et primò, cōsiderandum est, quæ sint fortitudinis partes. Secunda Secundæ S. Thomæ.

q. 128.

lib. 3. cap. 7. tom. 5.

q. preced. art. 2.

D. 255.

q. 123. art. 3.

lib. 3. cap. 7. nō multum a sū. tom. 5.